

2022 Fransa Seçimleri: Meclis Çoğunluğunu Kaybeden Macron'un İkinci Dönemi

Doç. Dr. Ozan ÖRMECİ*

Giriş

2022, Avrupa'nın lider ülkelerinden Fransa'da seçim yılı oldu... 10 ve 24 Nisan 2022 tarihlerinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri için sandık başına giden Fransız halkı, 12 ve 19 Haziran 2022 tarihlerinde ise parlamento seçimleri için bir kez daha vatandaşlık görevlerini yerine getirdiler. Kısa dönemde yaşanan bu dört seçim turu sonucunda, Beşinci Cumhuriyet'in

sekizinci Cumhurbaşkanı olan genç liberal siyasetçi Emmanuel Macron, beş yıl daha Fransa Cumhurbaşkanı olarak görev yapmaya hak kazandı. Bu makalede, Fransa'nın 2022 yılındaki seçimlerini ve bu ülkenin gelecek beş yılında yaşanabilecek gelişmeleri analiz edeceğiz.

*İstanbul Kent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (İngilizce) Bölümü Başkanı.
Email: ozanormeci@gmail.com / ozan.ormeci@kent.edu.tr
Web sitesi: <http://www.ozanormeci.com.tr>
ORCID: 0000-0001-8850-6089

2022 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

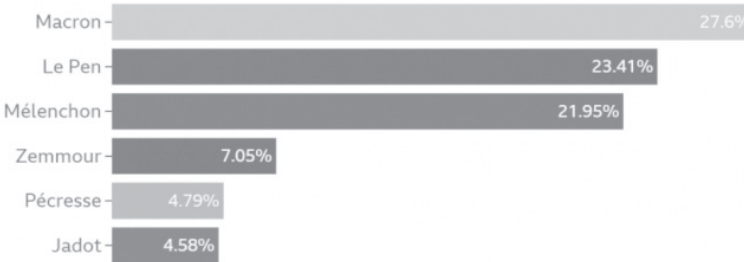
10 Nisan 2022 tarihinde ilk turu yapılan Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimleri, anketlerin büyük ölçüde doğrulandığı bir yarışa sahne oldu ve neticede ikinci tura Cumhurbaşkanı Macron'la birlikte aşırı sağcı kabul edilen Ulusal Birlik Partisi (Rassemblement National, eski adıyla Front National/Ulusal Cephe) lideri Marine Le Pen kaldı. Birinci tur sonucunda; oyların yüzde 27,6'sını toplayan Macron ilk sıraya yerleşti. Rusya-Ukrayna Savaşı öncesinde Avrupa Birliği (AB) Konseyi Dönem Başkanı olarak gösterdiği aktif tavır ve politikalarla bir ara anketlerde halk desteği yüzde 30'ları aşan Macron, seçim kampanyası dönemini ise oldukça sessiz geçirdi ve iç politik meseleler ve seçim kampanyasından ziyade dış politikayla ilgilenmeyi tercih etti. Bunun da etkisiyle olsa gerek, Macron'un ilk turdaki halk desteği yüzde 27-28 seviyesine geriledi. Buna karşın, Macron,

AB yanlısı ve serbest piyasa ekonomisi taraftarı Fransa siyasetinin merkezinin desteğini alarak güçlü konumunu korumayı başardı. Macron'un 2017 seçimlerinde ilk turda yalnızca yüzde 24 oy alabildiğini de bu noktada hatırlamak gerekir.

İlk turu yüzde 23,41 destekle ikinci sırada tamamlayan Marine Le Pen ise, Fransa'da merkezin politikalarından rahatsız olan popülist sağın en başarılı temsilcisi olarak siyasi yükselişini sürdürmeyi başardı. Nitekim 2017 seçimleri ilk turunda yüzde 21,3 oy alan Le Pen, aşırı sağda Eric Zemmour gibi bir popüler bir adayın oylarını bölmesine rağmen, yüzde 23,41 oyla kısmi bir oy artışı sağlamayı başardı. Seçim kampanyası döneminde aşırı sağcı fikirleriyle Le Pen'i bile gölgede bırakan Zemmour'un ve Nicolas Dupont-Aignan ve lideri olduğu popülist sağ çizgideki Débout La France (Ayağa Kalk Fransa) partisinin oyları da Le Pen hanesine yazılırsa,

French presidential election: First round results

Percentage of votes per candidate (after 97% of results counted)

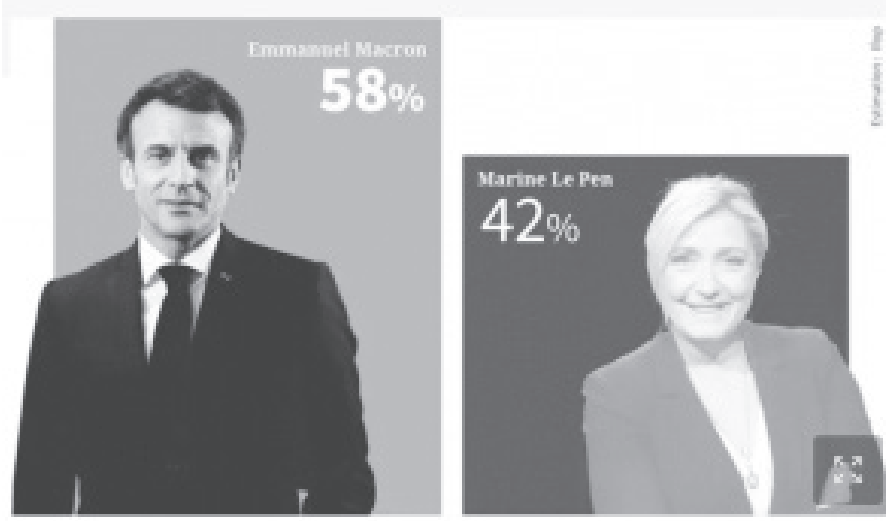
Other candidates: Jean Lassalle 3.16; Fabien Roussel 2.31; Nicolas Dupont-Aignan 2.07%; Anne Hidalgo 1.74%; Philippe Poutou 0.77%; Nathalie Arthaud 0.57%

Fransa'da popülist sağın artık yüzde 30'ları aşan yüksek ve kalıcı bir desteğe ulaşmayı başardığı söylenebilir.

Seçimde atak yapmayı başaran bir diğer isim ise, 2017 seçimlerinde yüzde 19,6 oyda kalan aşırı sol La France Insoumise (Boyun Eğmeyen Fransa) partisi lideri Jean-Luc Mélenchon oldu. Mélenchon, solun güçlü adayı olarak merkez solun da desteğiyle yüzde 20 bandını aştı ve yüzde 21,96 gibi yüksek bir oy oranına ulaştı. Seçim öncesinde bazı anketlerde bir ara yüzde 20'lere yaklaşan Eric Zemmour ise yüzde 7,05 oy alarak beklentilerin altında kaldı. Benzer şekilde, Cumhuriyetçiler (Les Républicains) partisi adayı Valerie Pécresse (yüzde 4,79) ve Sosyalist Parti (PS) adayı Anne Hidalgo da (yüzde 1,74) yüksek beklentilerin altında kaldılar ve ilk turda açık farkla elendiler.

24 Nisan 2022 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi ikinci turunda ise, Macron, yüzde 42'ye karşı yüzde 58 oyla rahat bir şekilde yeniden seçildi. İki aday, 2017 seçimlerinde olduğu gibi, ikinci tur öncesinde canlı yayınlanan bir televizyon tartışmasında karşı karşıya geldiler. 20 Nisan tarihinde yapılan tartışma genel anlamda ortada geçmesine ve net bir galip olmamasına karşın, rakamlara ve konulara -görevde olmasının da etkisiyle- daha hâkim olduğu gözlemlenen Macron, türban (başörtüsü) yasağı (kamusal alanda türbanı yasaklamanın ülkede bir iç savaş çıkarması riski) ve Le Pen'in Rusya ile yakın ilişkileri (Putin yönetimine yakın bir Rus bankasından kredi alması) gibi konular üzerinden de Le Pen'i eleştirerek puan topladı. Le Pen'in avantajlı olduğu düşünülen alım gücü ve enflasyon gibi konularda da kendini

savunmayı başaran Macron, gençliği ve karizmatikliğinin de etkisiyle başarılı bir sınav verdi ve kararsız Fransız seçmeni kendisine oy vermeye ikna etti. Ayrıca birinci turdan sonra seçim kampanyasına da hız veren Macron, böylelikle, başarılı çalışmalarının karşılığını almış oldu. Ancak Marine Le Pen'in ulaştığı yüksek oy oranları, Fransa'nın devam eden ekonomik sorunları ve Le Pen'in siyaset için genç sayılabilecek yaşı da düşünüldüğünde, beş yıl sonra Marine Le Pen'in Cumhurbaşkanlığına ulaşmasını ve aşırı sağın iktidara gelmesini engellemek sorunsal Fransa ve Avrupa'da devam edecek gibi görünüyor.

Toplam 48 milyon 600 bin kayıtlı seçmenin bulunduğu ülkede, seçime katılım birinci turda yüzde 75, ikinci turda ise yüzde 72'de kalırken, Macron'un yüksek oy oranlarına ulaşmasında, solun (Jean-Luc Mélenchon) oylarını da Cumhuriyetçi çizgide

büyük ölçüde kendisine çekmeyi başarmasının etkili olduğu söylenebilir. Macron seçimi anlamlı bir farklı kazanmasına karşın, seçime katılım oranının çok yüksek seviyelere ulaşmaması, solcu seçmenin Macron'a ve yapmak istediği neoliberal reformlara duyduğu tepkiyi gösteriyor. Yine de, seçimin yüzde 16 gibi anlamlı bir farkla sonuçlanması, Fransa'da aşırı düşüncelere karşı bilincin halen yüksek olduğunu gösteriyor. Fakat 2002 Cumhurbaşkanlığı seçimleri ikinci turunda merkez sağın adayı Jacques Chirac'ın Marine Le Pen'in babası Jean-Marie Le Pen karşısında yüzde 82 gibi rekor bir oya ulaştığı düşünülürse, bu konudaki reflekslerin zayıflamaya başladığı da rahatlıkla iddia edilebilir.

Seçimin ardından hemen harekete geçen Cumhurbaşkanı Macron, kısa sürede yeni kabinesini açıkladı. Jean Castex ve hükümetinin istifa etmesi-

nin ardından Başbakanlık görevine getirilen Elisabeth Borne'un kurduğu kabinede -ki Edith Cresson'dan sonra Fransa tarihindeki ikinci kadın Başbakan olmuştur-, Fransa'nın Avrupa ve Dışişleri Bakanlığı görevine Londra Büyükelçisi Catherine Colonna getirildi. Michèle Alliot-Marie'den sonra bu makama atanan ikinci kadın olan Colonna dışında, tartışmalı bir isim olmasına karşın koltuğunu koruyan İçişleri Bakanı Gerald Darmanin, Ekonomi Bakanı Bruno Le Maire ve Adalet Bakanı Eric Dupond-Moretti gibi isimler kabinedeki görevlerine devam ettiler. Ayrıca eski Denizaşırı Topraklar Bakanı Sebastien Lecornu Savunma Bakanı, eski Hükümet Sözcüsü Gabriel Attal da Kamu Harcamaları İşlerinden Sorumlu Bakan olarak görevlerine devam edecekler. Kabinede en çok dikkat çeken kişi ise, siyaset geçmişi olmayan ve Eğitim ve Gençlik Bakanı olarak atanan Senegal asıllı tarihçi Pap Ndiaye oldu. Kabinede ayrıca, Sağlık Bakanlığına Brigitte Bourguignon, Çalışma Bakanlığına Olivier Dussopt, Ekolojik Geçiş ve Bölgesel Uyum Bakanlığına Amelie de Montchalin, Dayanışma, Özerklik ve Engelli Bireyler Bakanlığına Damien Abad, Yüksek Öğretim ve Araştırma Bakanlığına Sylvie Retailleau, Tarım Bakanlığına Marc Fesneau, Dönüşüm ve Kamu Hizmeti Bakanlığına Stanislas Guerin, Denizaşırı Topraklar Bakanlığına Yael Braun-Pivet, Kültür Bakanlığına Rima Abdul Malak, Enerji Geçiş Bakanlığına Agnes Pannier-Runacher, Spor, Olimpik ve Paralimpik Oyunlar Ba-

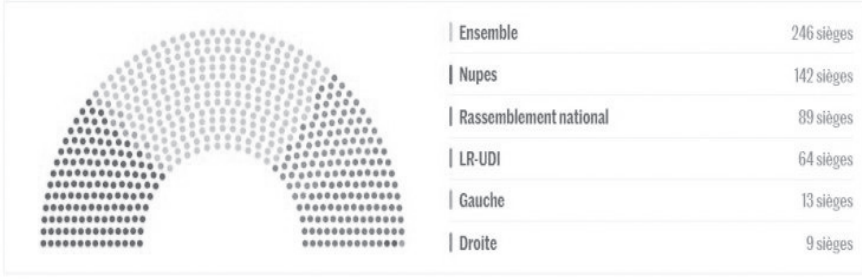
kanlığına Amelie Oudea-Castera getirildi. Ek olarak, kabinede Hükümet Sözcülüğü görevine Olivia Gregoire getirilirken, Devlet Bakanlıklarına da yeni bazı isimler atandılar.

2022 Fransa Parlamento Seçimleri

12 ve 19 Haziran tarihlerinde iki tur olarak yapılan 2022 Fransa parlamento seçimleri sonucunda ise, Cumhurbaşkanı Macron ve partisi Röneseans (eski adıyla LREM/Cumhuriyet Yürüyüşü), meclis çoğunluğunu kaybettiler. İki turlu seçim, Fransa'da aşırı sağın yükselişini doğrularken, Cumhurbaşkanı Macron'un ikinci beş yılının kolay geçmeyeceğinin da sinyallerini verdi.

Seçim öncesinde, Richard Ferrand'ın lideri olduğu ve Cumhurbaşkanı Macron'un kurduğu LREM veya yeni ismiyle Renaissance (Cumhuriyet Yürüyüşü/Röneseans) partisi, François Bayrou'nun lideri olduğu liberal çizgideki MoDem (Demokrat Hareket), merkez sağ çizgideki Agir, LREM'den ayrılanların kurduğu merkez sol çizgideki Territoires de progrès (TDP), eski Başbakan Édouard Philippe'in kurduğu Horizons ve Philippe Hardouin'in lideri olduğu En Commun partileriyle birlikte Ensemble (Birlikte) veya Ensemble Citoyens (Birlikte Yurttaşlar) adlı merkez/liberal çizgide bir seçim ittifakı oluşturmuştu.

Buna karşılık olarak, Jean-Luc Mélenchon'un Cumhurbaşkanlığı seçimi ilk turunda eriştiği yüksek oy oranla-

577 résultats parvenus sur 577 à 00 h 49

[Voir les résultats en détail →](#)

Source : Ministère de l'intérieur /
étiquetage Le Monde

ryla umut haline gelen sol/aşırı sol/ yeşiller de, NUPES-Nouvelle Union populaire écologique et sociale (Yeni Ekolojik ve Toplumsal Halkçı Birlik) adlı yeni bir seçim ittifakı inşa etmeyi başarmıştı. Mélenchon'un LFI'si (Boyun Eğmeyen Fransa) dışında Fransız Sosyalist Partisi (PS), Fransız Komünist Partisi, EELV-Europe Écologie Les Verts (Avrupa Ekolojisi Yeşiller), Sol Parti, Picardie Debout, Génération écologie ve Les Nouveaux Démocrates (ND) gibi partilerin dahil olduğu bu ittifak, seçimler sonucunda Ulusal Meclis'te yüksek sayıda koltuğa ulaşmayı başardı ve solun iktidar umudunu ayakta tuttu. Buna karşın, Mélenchon'un Başbakan olma iddiası bu seçimlerle birlikte hayallere karıştı ve muhtemelen Jean-Luc Mélenchon'un siyasi liderlik kariyeri (kendi isteğiyle) emekliye ayrılacak olması nedeniyle sona erdi.

Marine Le Pen'in kurduğu ve Jordan Bardella liderliğindeki Ulusal Birlik (Rassemblement National) partisi ile Christian Jacob liderliğindeki merkez sağın iddialı partisi Cumhuriyetçiler ise, seçimlere herhangi bir ittifaka da-

hil olmadan girme kararı almışlardı. Bu partilerden Ulusal Birlik tarihinin en yüksek koltuk sayısına ulaşmayı başarırken, Cumhuriyetçiler de hükümetin devamı için en kilit parti haline geldi.

Cumhurbaşkanı Macron, seçim öncesinde henüz Nisan ayında kazandığı zaferin ardından Fransız halkının sağduyulu hareket edeceğine inanıyor ve ülkede istikrarı temsil ederek yine bir şekilde zafer kazanacağını düşünüyordu. Seçim öncesinde Ukrayna'ya resmi bir ziyaret gerçekleştiren Macron, Cumhurbaşkanı ile hükümetin uyumlu çalışmadığı "cohabitation" ihtimalinin Fransız halkınca desteklenmeyeceğine güveniyordu. Ayrıca Chirac döneminde yapılan anayasal değişikliklerle birlikte, Fransa'da Cumhurbaşkanlığı ile parlamento seçimleri birbirlerine yakın tarihlere alınmış ve bu sayede yarı-Başkanlık sistemi içerisinde daha güçlü hükümetlerin oluşması amaçlanmıştı. Ancak seçim sonuçları, Macron'un liberal reformlarına yönelik ülkede yükselen tepkiyi gösterirken, aşırı sağ ve aşırı solun çok güçlenmesinin Fransız demokra-

sisi için yeni ve zorlu bir sürece neden olacağını öngörmek için de kâhin olmaya gerek yok... Bunların yanı sıra, 12 Haziran'da yapılan ilk turda katılım oranı yüzde 47,5 seviyesinde kalırken, ikinci turda da oran yüzde 46 seviyesinde kaldı. Bu rakamlar oldukça düşük gözükmeye karşın, Fransa'da parlamento seçimlerine katılımın son yıllarda genelde bu seviyelerde kaldığını da hatırlamak gerekiyor. Ancak halkın özellikle de gençlerin seçimlere yönelik ilgisizliğinin gerçekten ülkede ciddi bir sorun haline gelmeye başladığı da yadsınmaz bir gerçek.

Seçim sonuçlarına göre; Macron'un partisi LREM/Rönesans Ulusal Meclis'te 246 milletvekilliği ile yetinirken, ikinci sırayı Mélenchon liderliğindeki NUPES ittifakı aldı. NUPES, seçimler sonucunda 142 milletvekilliği kazandı. Seçimde büyük bir çıkış gerçekleştiren Le Pen liderliğindeki Ulusal Birlik, 89 milletvekilliği ile beklentilerin oldukça üzerinde bir sayıya ulaşmayı başardı. Cumhuriyetçiler partisi ise, 64 civarında milletvekilliği kazandı. Macron'un partisinden parti lideri ve Meclis Sözcüsü/Başkanı Richard Ferrand, Meclis Grubu Başkanı Christophe Castaner, Deniz aşırı Topraklar Bakanı Justine Benin, Amélie de Montchalin ve Sağlık Bakanı Brigitte Bourguignon gibi isimler milletvekilliği seçilmeyi başaramazken, Damien Abad, Olivier Véran, İçişleri Bakanı Gérald Darmanin, Tarım Bakanı Marc Fesneau, Dış Ticaretten Sorumlu Bakan Franck Riester ve Başbakan Elisabeth Borne gibi isimler yeniden seçilmeyi başardılar.

Seçim sonuçları, her parti adına kısmi başarı olarak değerlendirilebilir. Öyle ki, Macron'un ittifakı/partisi yine açık farkla birinci olarak gücünü korurken, NUPES ve sol en büyük muhalefet partisi olmayı başardı, Cumhuriyetçiler güçlerinin bitmediğini ispatladı, Ulusal Birlik ise önceki parlamentodakine kıyasla 10 kat daha fazla vekil ile temsil imkânı yakaladı. Bu anlamda, seçimin en büyük kazananının Marine Le Pen olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Zira bugüne kadar Fransa'daki seçim sistemi nedeniyle Ulusal Meclis içi temsiliyeti daima düşük seviyelerde kalan aşırı sağ parti/hareket, ilk kez Meclis'te rahat bir şekilde grup kuracak ve etkili muhalefet yapabilecek çoğunluğa ulaştı. Bu nedenle, Fransa ve AB için aşırı sağ tehdidinin ortadan kalkmadığını söylemek mümkün.

Seçim sonuçları muhalefet partileri liderlerince "Cumhurbaşkanı Macron'un yenilgisi" olarak yorumlanırken, Macron'un partisinin bundan sonra Ulusal Meclis'ten yasaları geçirebilmek için başka bir partinin veya partilerin desteğine ihtiyacı olacak. Bu konuda ideal parti ekonomi politikalarının örtüştüğü Cumhuriyetçiler olarak öne çıkarken, Macron'un genel çizgisi itibarıyla aşırı sol Boyun Eğmeyen Fransa ya da aşırı sağ Ulusal Birlik ile iş birliğini tercih etmeyeceği düşünülüyor. Bu durumda da Rönesans/LREM partisinin Cumhuriyetçiler partisi ile meclis çoğunluğu oluşturması en makul seçenek olarak gözüktüyor.

Yeni hükümette seçimlerde aday olup seçilemeyen Bakanlar yerlerini kaybederken, yerlerine teknokratik özellikleri ağır basan ve Macron'a yakın isimler getirildiler. Hakkında cinsel taciz ve tecavüz iddiası olan Dayanışma, Özerklik ve Engelli Bireyler Bakanı Damien Abad -ki yerine Kızılhaç eski direktörü Jean-Christophe Combe getirildi- kabineden çıkarılırken, yeni hükümet, 21 kadın ve 21 erkek Bakan olmak üzere toplam 42 kişiden oluştu. Meclis Başkanı olarak Fransa tarihinde ilk kez bir kadın siyasetçi olarak Yael Braun-Pivet'yi bu göreve getiren Macron, yeni hükümette de kadın-erkek eşitliğini gözetilen bir seçim yaptı ve bu konudaki duyarlılığını gözler önüne serdi. Siyasi olarak ön planda olmayan, ülke genelinde fazla tanınmayan ve daha çok teknokratik özellikleri ağır basan isimlerden oluşan yeni hükümetin Sözcüsü -Olivia Gregoire yerine bu göreve getirilen- eski Sağlık Bakanı Olivier Veran oldu. Eski sözcü Gregoire ise Bütçe Bakanlığı'nda Devlet Sekreteri olarak görevlendirildi. Seçilemeyen iki Bakan'ın gitmesiyle boşalan Sağlık ve Çevre/Ekolojik Dönüşüm Bakanlığı'na da iki yeni isim geldi. Sağlık Bakanlığı'na Covid-19 (koronavirüs) mücadelesinde aktif rol oynayan Acil Servis şefi Doktor François Braun ve Ekolojik Dönüşüm Bakanlığı'na da yerel yönetimlerden sorumlu Devlet Sekreteri Christophe Bechu atandı. Komünist Parti ve Sosyalist Parti'nin eski üyesi ve Paris'in en sorunlu banliyölerinden Clichy-sous-Bois'nun Belediye Başkanı Olivier Klein ise ka-

bineye atanan en sürpriz isim oldu. Klein, Şehir ve Kentleşme Bakanlığı görevini üstlendi. Ekonomi dünyasının güçlü ismi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) başekonomisti 53 yaşındaki Laurence Boone da, Ulaştırma Bakanlığı'nı alan eski Bakan Clement Beaune'un yerine Avrupa'dan Sorumlu Bakan olarak atandı. Hakkındaki tecavüz iddiaları ve icraatları ile sık sık muhalefetin eleştirilerine hedef olan İçişleri Bakanı Gerald Darmanin ise yine hükümette kalmayı başardı. Üstelik görev alanı genişletilerek, deniz aşırı birimlerin yönetimi de Darmanin'e bağlandı.

Gelecek Beklentileri

Bu seçimler sonucunda Fransa'da gelecek beş yılın zor geçeceği ve Macron'un yeniden seçilmeyi başarmasına rağmen seçim öncesine göre özellikle iç siyasette elinin zayıfladığı rahatlıkla söylenebilir. Nitekim parlamento seçimleri sonrasında Temmuz ayında kurulan ikinci Elisabeth Borne hükümetinin rahat bir şekilde çalışabilmesi konusunda Macron'un en yakın hissettiği parti olarak düşünülen Cumhuriyetçiler bloğunun lideri Olivier Marleix'nin hükümete yönelik mektubuyla, merkez sağ çizgideki bu Gaullist partinin hükümete yeni dönemde çok da yardımcı olmayacağı kısa sürede anlaşıldı. Bu nedenle, Başbakan Borne, Ulusal Meclis'e sunulan her karar taslağının geçmesi için bazen sağdan, bazen de soldan onu destekleyen bir çoğunluk elde etmek için çabalamak zorunda kala-

caktır. Bu da, Macron'un iç politikada güç kaybetmesi ve istediği ekonomik reformları yapamaması anlamına gelebilir. Bu anlamda, Sarı Yelekliler protestoları sonucunda ilk beş yılında zor günler geçiren Cumhurbaşkanı Macron'un istediği reformları ikinci döneminde de yapmasının kolay olmayacağı söylenebilir.

Macron'un ikinci döneminde bir diğer önemli konu ise kuşkusuz dış politika olacaktır. Meclis içerisinde ve ulusal siyasette Ulusal Birlik partisi ve aşırı sağın aşırı taleplerinin giderek artması nedeniyle, Macron, AB ile ilişkiler konusunda artık istediği kadar rahat olamayacak ve popülizm karşısında diplomaside taviz vermek zorunda kalabilecektir. Bu bağlamda, AB ve NATO ile ilişkiler gibi konularda popülist Le Pen çizgisi karşısında Macron'un daha dengeli bir diplomasiye yönelebileceği ve AB'nin derinleşmesi konusunda eskisi kadar atak olamayabileceği düşünülebilir. Ancak Macron'un ikinci beş yılı sonunda yeniden seçilme kaygısı olma-

dığı için, bu anlamda farklı pozisyon alması da mümkündür.

Üçüncü ve en önemli husus ise, Macron'un kendisinden sonrasını planlaması ve Fransa'nın aşırı sağa teslim olmaması adına bu dönemi iyi geçirmesi gerekliliğidir. Macron'un yapacağı reformlar ve oluşturacağı atmosferle aşırı sağın iktidara gelişini önlemesi gereklidir. Aksi takdirde, Macron sonrasında Fransa'da AB karşıtı çizgi Beşinci Cumhuriyet tarihinde ilk kez iktidara gelebilir ve bu da Avrupa istikrarına ciddi sekte vurabilir.

Sonuç

Sonuç olarak, 2022'de seçim yılı geçiren Fransa'da taşlar yavaş yavaş yerine oturmuş ve gücünü kaybeden Macron ile beş yıl daha devam kararı alınmıştır. Bu süreç Macron adına başarısızlık gibi yorumlansa da, Macron'un son 20 yılda ikinci kez seçilmeyi ilk Fransa Cumhurbaşkanı olduğunu (Chirac'tan beri) söylemekte de fayda var.